Է. ՏԱՐԻ | ՇԱԲԱԹ 27 ՄԱՐՏ 1904 | ԹԻՒ 605

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 12 Ֆր
Վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի
համար տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 տոլ.
Վեցամսեայ 1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ և. երեք անգամէն աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ

Վառնայի համար ձեռք 10 սանթիմ

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Նամակ եւ դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին

Редакция на вѣстникъ
„Шаржумъ“
Варна

Redaction du journal
„Charjoum“
Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար ձեռք
)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(
Պուլկարիոյ համար ձեռք
)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(
—o—
Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

R. P. Kalémcarian, Mechitharistengasse W. 4. (Autriche) Vienne

Զատկական տօներու առթիւ յառաջիկայ չորեքշաբթի «Շարժում»ը չպիտի հրատարակուի։

ՁՈՒՐ ՃԻԳԵՐ

Վերջերս Կովկասում մէկ թէ երկու դաշնակցական սօցիալիստ անհատներ հեռանալով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնից, սրա ծրագիրը և գործունէութեան եղանակը անբաւարար գտնելով իրենց անհատական ըմբռնումներին, մի առանձին կարեւորութիւն տուին իրենց այդ քայլին և սկսեցին գրել հին հնչակեանների հրատարակութիւնների մէջ զանազան բաներ, ի միջի այլոց և պատմութիւններ Դաշնակցութեան Կովկասում թուլանալու կամ կազմալուծման մասին։

Հնչակեանները այս ամենաչնչին շարժառիթից օգտուելով, արուեստական աղմուկ բարձրացնելով ճիգեր թափեցին հասարակութեան համոզել որ դաշնակցականների մէջ էլ անհամաձայնութիւններ կան, նոյնիսկ բաժանում և այդ մարմինը կազմալուծվելու վրա է Կովկասում։

Բաժանումներով, անհամաձայնութիւններով խաչված ու քարուքանդ եղած հնչակեանութեան հոգեբանութիւնը այսպիսի պարագաներում մեզ համար լաւ հասկանալի է և մենք չենք ուզում նրանց հոգեբանութիւնը մանրամասնօրէն անալիզի ենթարկել, որովհետեւ դա թէ շատ հեռու կը տանէր մեզ և թէ տեղի կտար նրանց վէրքերը քրքրել, որոնց բուժումով զբաղվել են ուզում հէնց իրենք և մենք էլ խորհուրդ ենք տալիս լրջօրէն զբաղվել այդ իրենց համար օգտակար գործով...

Այս չենք ուզում զբաղվել հնչակեան հոգեբանութեամբ, բայց աւելորդ չենք համարում նրանց հրատարակութիւնները կարդացողներին յայտարարել որ Դաշնակցականների մէջ, ոչ Կովկասում և ոչ ուրիշ տեղ, բաժանում և անհամաձայնութիւններ գոյութիւն չունեն և կը վստահացնենք որ չեն էլ կարող տեղի ունենալ, որովհետեւ Դաշնակցութեան և նրա անդամների համար գերազանցօրէն հրամայողական է մեր ցեղի ազատագրութեան և գոյութեան պաշտպանումի գործը քան այն ընկերաբանական տէօրէաները որոնցով տոգորուած են դաշնակցական անհատներ։

* *

Կովկասահայ կեանքը բոլորովին փոխվել է, ասում են մեզ, և իբր թէ Դաշնակցութեան գործունէութեան եղանակը և ծրագիրը չէ շօշափում և Կովկասահայի պահանջները ու դրա համար էլ Դաշնակցականների մէջ անհամաձայնութիւն կայ։ Այո ճիշդ է, փոխվել է այդ կեանքը, բայց ոչ այն ձեւով ինչպէս կարծում են պաշտօնապէս սօցիալիստ հնչակեանները։

Ռուս կառավարութեան վերջին հարուածները Կովկասի ամեն հայ անհատի համոզեցին որ այնտեղ էլ մեր ցեղի գոյութեան անմիջական վտանգ է սպառնում ու հայը պարտաւոր է, առանց ո և է դասակարգի շահերի պաշտպանումին սարքվելու, մեր ցեղային գոյութիւնը փրկելու և պաշտպանելու համար մաքառել, ոչ միայն ռուս կառավարութեան բռնաբարութիւնների դէմ, այլ բոլոր այն հոսանքների, որոնք կարող են Ռուսահայի ցեղային առանձնայատկութիւնները ջնջել և ձուլել նրան ռուսների հետ որը հաճելի չէ մեզ ռուսը ինչ ռէժիմ էլ որ ունենար։

Հայ Յեղ. Դաշնակցութիւնը նըկատեց այդ մեծ վտանգը, որը վնասակար էր և Տաճկահայ դատի համար, որովհետեւ ջնջել էր սպառնում այդ դատի ամենամեծ սիւնը, ու յայտնի որոշումներով պարտականութիւն ստանձնեց Կովկասում էլ կատարել այն, ինչ որ անհրաժեշտ է մեր ամբողջ ցեղի գոյութեան պաշտպանումի և ազատագրութեան համար։

Ու այս որոշումներից յետոյ մենք լիովին հաւատացած ենք թէ հայ յեղափոխական Դաշնակցութիւնը ոչ միայն չի թուլանայ Կովկասում, որը երբէք էլ տեղի չէ ունեցել ի ցաւ հնչակեանների, այլ աւելի եւս կը զօրեղանայ իր մէջ ամփոփելով բոլոր այն Կովկասահայ յեղափոխական թարմ, ուժերը որոնք մինչեւ օրս Դաշնակցութեան դէպի Կովկասահայութեան պահանջների հանդէպ բռնած անորոշ դիրքի պատճառով տատանվում էին դէպի Դաշնակցութիւնը իրենց բռնելիք դիրքի մասին։

ՎԱՐԴՕ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՆԵՐԿԱՅԷՆ

«Բրօ Արմէնիայ»ի մէջ Մուշէն Նոյեմբեր 1. 1903 թուակիր նամակէն կը քաղենք հետեւեալ կտորը, որ մեր կարծիքով ամենէն ուշագրաւն է։

«Յեղափոխութիւնը, մեզի համար մխիթարականը այն է, որ ճնշուած ժողովուրդը օրէ օր աւելի կըզգայ որ իր փրկութեան միակ միջոցը կռիւն է։ Յեղափոխութիւնը քաջալերուելով ժողովուրդի կենդանի զգացումներով կը յառաջադիմէ։ Նոյն իսկ թուրքերը կը պատմեն թէ յեղափոխականները զօրաբանակ մը կազմած են Սասունի մէջ Անտոք լերան բարձրութեանց վրայ։

«Թուրքերը զարմացած և շըւարած են այս համարձակութեան հանդէպ։ Անոնք վարժուած են յեղափոխականներուն գործերը տեսնալ միշտ գաղտնի, թագնուած, բայց այսօր դերը փոխուած է, անոնք կը գործեն հրապարակաւ, ակնյայտնի և թուրք կառավարութիւնը բացարձակ կռիւ մղելու անոնց դէմ ինք զինքն այնքան ուժեղ չի զգար։ Քիւրքերը, քիւրտ ցեղերը կը գրգռեն կռուի սկսելու ֆէտայիներու հետ, բայց անոնք կը մերժեն։ Ժամանակները փոխուած են։

Թուրք մը կը պատմէր որ վերջերս Բիթլիզի վալին Սասունի անառիկ լեռներուն վրայ գտնուող ֆէտայիներուն շարժումները ի նկատի առնելով կը հեռագրէ Բ. Դրան. խնդրելով երթալ ֆէտայիները ջնջել և մաքրել եւրոպական տէրութեանց կողմէ Թուրքիոյ եղած վիրաւորանքը։ Բայց Բ. Դռնէն հետեւեալը կը հեռագրեն։

«Եթէ 24 ժամուան մէջ պիտի կարողանաք յաջող ելքի հասնիլ և զանոնք ջնջել նախ քան Եւրոպայի իմանալը կրնաք յարձակիլ։ ... Վալին պատասխանած է, — Մենք մեր նպատակին չենք կրնար հասնիլ ոչ 24 ժամուան և ոչ ալ 24 օրուան մէջ»։

Այս կտորը կրնայ իբրեւ լաւ փաստ մը ներկայանալ, այն ճիգերուն ու ջանքերուն զորս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը թափած է Սասունը և իր շրջակայքը թուրք զօրքերուն և բաշիբօզուքներուն համար եթէ ոչ անմատչելի գոնէ դժուարամատչելի դարձնել։ Դաշնակցութեան հետ միանալ ուզողներու ու մեր միութիւններուն կառաջարկենք իրենց դըրամով և կեանքով երթան այդ կողմերը միութիւնը կայացնելու և մեր կռուողներուն թիւը ստուարացնելու, եթէ իրենք կռուիլ գիտեն, եթէ զոհաբերութեան ընդունակ են և լոկ դատարկախօսներ չեն։

Դաշնակցութիւնը այսօր այդ յաջողութեան հասած է Սասունի և իր շրջականերուն մէջ և կը ձգտի Հայաստանի բոլոր կարեւոր վայրերուն մէջ նոյն յաջողութիւնը ունենալ։ Ով կուզէ հայ ազատագրութեան գործին ծառայել, թող սիրտ ընէ հոն, հոն երթալ, վառօդի, հրացանի և սրի միջոցով միութիւն ստեղծել, այլ ոչ թէ մելանի, մուրի և թուղթի փարցալներու միջոցով։ Հայրենիքի շահը այդ կը պահանջէ և ով որ այդ շահերով չի ղեկա-

վարուիր, Դաշնակցութիւնը ա. նոր հետ ոչ միայն գործել, այլ խօսիլ չի ուզեր։

***

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սօֆիա, 20 մարտ 1904

Տեղւոյս Հ. Յ. Դաշնակցութեան ենթակօմիտէի յայտարարութեան համաձայն, անցեալ կիրակի տեղի ունեցաւ լսարանը: Որոշեալ ժամանակէն առաջ տակաւին՝ «Օտէսայ»ի սրահը գրաւուած էր երկսեռ խուռն բազմութենէ մը, սակայն այդ բազմութիւնը դեռ հեռու էր Սօֆիոյ ամբողջ հայութիւնը ներկայացնելէ։ Ինչպէս ամէն տեղ, նոյնպէս հոս ալ, ժողովուրդին մեծ մասը, կարծելով որ լսարանը ճիշտ որոշուած ժամուն չսկսիր, տակաւին գալու վրայ էր երբ վարագոյրը բացուեցաւ ու Պ. Վարդօ, հրաւիրուած ենթակօմիտէի կողմանէ, բացաւ լսարանը ու յայտարարեց թէ՛ թէեւ սոյն լսարանին մասնակցելու համար հրաւիրուած է եղեր նաեւ պ. Ազաբանցը, սակայն նա իրմէ անկախ պատճառներով քաղաքէս մեկնած ըլլալուն համար չի պիտի կրնայ մասնակցիլ. նոյնպէս յայտարարեց թէ լսարանին պիտի մասնակցի նաեւ տեղւոյս նորակազմ «Քնար» երգեցիկ ընկերութիւնը քանի մը երգերով ու արտասանութիւններով, այնպէս որ լսարանը աւելի ցերեկոյթի մը գոյնը պիտի ստանայ։ Պ. Վարդօ առիթէն օգուտ քաղելով հրաւիրեց երկսեռ հասարակութիւնը որ չի խնայէ իր օժանդակութիւնը սոյն ընկերութեան, որուն բուն իսկ նպատակն է հայ ժողովուրդի մասային զարգացման մղում մը տալ ու միանգամայն իր սարքած ներկայացումներովը ու նուագահանդէսներով նիւթական օգնութիւններ հասցնել ազգային բարենպատակ հաստատութիւններու։

Վարագոյրը պահ մը գոցուելէն վերջ, դարձեալ բացուեցաւ ու ժողովականները մե՛ծ ուրախութեամբ ու երկարատեւ ծափահարութիւններով դիմաւորեցին երկսեռ երգեցիկ խումբը, որ դեռ առաջին անգամ բեմ կը բարձրանար։ Խումբը համեստ խոնարհութեամբ մը իր շնորհակալութիւնը յայտնելէ յետոյ մեծ յաջողութեամբ երգեց «Մեր հայրենիքը» ու վերջացուց զայն դարձեալ երկար ծափահարութեանց ներքեւ։ Երկու պզտիկ օրիորդներ յուզիչ կերպով արտասանեցին «Կարի՛ճ ախպէրը» ու «Հայդուկ մ՛ի վախնար»ը որոնց յաջորդեց երկսեռ խումբի «Տուր ձեռքդ, եղբայր» երգը։ Այս երգը թէեւ միաձայն շատ անգամներ երգուած է բայց այս անգամ երկձայն ու միանգամայն մերթ շատ մեղմ ու մերթ զօրաւոր ձայնով երգուած ըլլալուն, շատ լաւ տպաւորութիւն թողուց։

Պզտիկ հանգիստէ մը յետոյ բեմ ելաւ պ. Ե. Յ. եւ «Դրօշակ»ի մէջէն կարդաց «Դէպի երկի՛ր»։ յօդուածը։ Սրահին մէջ կատարեալ լռութիւն մը տիրած էր... հոս՝ մեր առջեւը, կը նկարագրուէր հայ շինականի զարթումը ու անոր հայրենիքի մէջ թողած ընտանիքին խե՛ղճ ու կրակ վիճակը.... հայ երիտասարդի փախուստը ու անոր՝ օտար աշխարհի մէջ քաշած պանդխտութիւնը... ու վերջապէս՝ հայ հայրենասէրի ձգտումը դէպի «ազատ երկիր» աղէրսելու քաղաքակիրթ աշխարհին՝ հայրենիքի վիշտը, տառապանքը, յուսահատ վիճակը ու բողոքելու՝ քանդուած օճախի, հարստահարուած աշխատանքի ու հալածական գաղափարի համար... Գործին այս վիճակին մէջ մեր առջեւ կը պատկերանար խե՛ղճ հայրենիքը մնացած որբական մենակութեան մէջ, սպասելով խաբրիկների, օգնութեան, ազատութեան... հիմայ յայտնի կըլլար թէ որքա՛ն սխալ էր անոր բռնած ճամբան, թէ ոչ Եւրոպան, Ամերիկան կամ աշխարհի ո եւ է մէկ ուրիշ մասին մէջ, ուր ցիրուցան եղած էր հայ աշխարհի մտածող՝ յեղափոխող տարրը, ուսուցիչ, քարոզիչ, գրող, կռուող, յեղափոխական, վարդապետ, ինտէլիգէնտ, այլ միայն «Երկի՛րն է հայու ապրելու տեղը, գործելու ասպարէզը» ու այդ տեղէն միայն պէտք է հնչէ անոր բողոքն, սպառնալիքն ու աղերսանքը... թէ ասկէ վերջը՝ ամէն տեղ ու ամէն ժամանակ բարձրաձայն պէտք է հնչէ հայութեան ականջին սա՛ յաւէտ հրաւէրը ու ազդու կոչը. Դէպի՛ երկիր, դէպի՛ երկիր. տակաւին ծափահարութիւնները չի վերջացած երկսեռ խումբը քառաձայն սկսաւ «Մայր Արաքսի»ն. դարձեալ ծափահարութիւն ու վերջապէս պ. Վռամեան բեմին վրայ Ատենախօսը, մեծ յուզմունքի մէջ. Բաւշնի ու Սասունի վերջին դէպքերը մատնանիշ ընելով, զարմանք յայտնեց որ հայ յեղ. ծագումէն 14 տարի ետք՝ արտասահմանի հայութիւնը տակաւին պէտք ունենալ կը թուի հայ յեղափոխ. շարժումի արդարացումը լսելու բեմերէն... ու անցնելով անմիջապէս յեղափոխական գործի օրուան պահանջներուն՝ ծանրացաւ գլխաւորապէս կազմակերպուելու անհրաժեշտութեան վրայ՝ մեր կազմակերպուած թշնամու դէմ կարենալ դնելու համար։ Այս առթիւ նա սրամիտ կերպով ծաղրեց բոլոր այն աթոռամոլները, որոնք ազատագրութեան գործի համար պատասխանատու մարդիկ փնտռելու պատրուակին տակ՝ աղաներ ու եպիսկոպոսներ կուզէին տեսնել յեղ. բեր վարիչ եւ փաստերով ցոյց տուաւ որ հայ ժողովուրդը պատասխանատու մարմին մը ունի, որուն անդամները իրենց կեանքով պատասխանատու են իրենց գործին համար։

Ատենախօսը վերջացուց իր ատենախօսութիւնը հրաւէր կարդալով ժողովականներու որ փութան կազմակերպուիլ զինուոր գրուելով յեղ. դրօշին տակ, որուն դրօշակակիրը կը հանդիսանայ այսօր հայ յեղափոխական Դաշնակցութիւնը ու հեռացաւ բեմէն ծափահարութիւններու տարափին տակ։

Երկսեռ խումբը իր միաձայն «լօ, լօ»յովը կուզար վերջացնելու ցերեկոյթը, սակայն անոր տուած անուշ տպաւորութիւնը գամուած կը ձգէր տակաւին երկսեռ բազմութիւնը աթոռներուն վրայ ու սրահին մէջ բարձրացած խռովք աղմուկը անվերջ ու ծափահարութիւնները սոսկացին խումբը որ անգամ մը եւս կրկնէ սոյն երգը ու անա այսպէս վերջացաւ մեր ցերեկոյթը։

Բոլոր ժողովականներն ալ գոհ էին սոյն ցերեկոյթէն ու իրենց այդ գոհունակութեան արդիւնքը տեսնուեցաւ իրենց մէջէն քանի մը հոգիներու՝ նախաձեռնութեամբ ի նպաստ խումբին հաւաքուած գումարովը։

* * *

Երգեցիկ ընկերութիւնը քաջալերուած այս մեծ ընդունելութենէ աւելի մեծ եռանդով սկսած է չարունակել երգերու ուսումը՝ մօտ օրերս մէջ նուագահանդէս մը սարքելու ճիգով։ Ընկերութեան բոլոր անդամներն ալ մեծ ցաւ կզգան որ Ֆիլիպէի ու Վառնայի իրենց ընկերները այս ու այն պատճառներով քիչ մը անտարբեր գտնուած են պահանջուած պէտքերուն մասին ու մինչեւ ցարդ ուշացուցած են զանոնք։ Այս բանը արգելք եղած է Զատկի առթիւ պատրաստելիք ներկայացման։ Փափաքելի է որ այդ ընկերները չի թերանան իրենց ընկերական պարտականութեանց մէջ ու ջանան միաջակցիլ իրենց ընկերներուն։

Ք.

Նէշուէ, 17 մարտ 1904

Ամսոյս 13ի կիրակի օր Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղիս կօմիտէն փրօփականդայի փայլուն հրապարակային ժողով մը ունեցաւ։ Գաղութիս մեծամասնութիւնը ինչպէս միշտ, նոյնպէս ալ այս անգամ փութացած էր ներկայ գտնուելու։ Ազգային երգով մը ժողովը բացուեցաւ եւ ժողովին աւենապետը բեմ հրաւիրեց առաջին ատենախօսը պ. Մ. Նորսիկեան, բոլորովին նոր դէմք մը Նէշուէի հայութեան շատերու համար, թէեւ անուամբ ծանօթ, խօսեցաւ շատ պարզ ու հասկնալի լեզ-

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

«ՄՇԱԿ»Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄԷՆ ԱՌԱՋ

(Շար. նախորդ թիւէն)

Հոս չի պիտի մանրամասնօրէն արձանագրենք Գրիգոր Արծրունիի կենսագրական պարագաները. անձէն աւելի գործը զմեզ հետաքրքրելուն, պէտի ջանանք այդ գործը երեւան հանել, իր բոլոր վսեմութեամբ ու իր ծաւալին ազդեցութեամբ։

Արծրունի ընտանեկան այնպիսի հանգամանքներու մէջ մեծցած, ապրած է, որ հակոտնէ էր իր ապագայ գործունէութեան համար ընտրած ասպարէզին։ Իր հայրն էր Գեներալ Երեմիա Արծրունի, խստաբարոյ յամառ, ուղղամիտ բայց վերջին ծայր չոր ու ցամաք զինուորական մը՝ որ իր զաւակներուն վրայ կը նայէր, ինչպէս իր զինուորներուն վրայ լոկ իրեն յանձնուած զինուորական պաշտօն մը կէտ առ կէտ գործադրողի հոգատարութեամբ ու սառնութեամբ. գուրգուրանքի, խանդաղատանքի բառ մը երբէք չէր լսուեր Երեմիա Արծրունիի բերնէն իր զաւակներուն համար։ Իր մայրը՝ Ագրիպպինա Նազարով՝ մին էր Մոսկուայի այն հայ ազնուականութեան ներկայացուցիչներէն, որոնք 60-ական թուականներուն՝ կորսնցնելով իրենց ազգային բոլոր առանձնայատկութիւնները օտարացած, այլասերած կապրէին։ Բայց Ագրիպպինա երկար չի կրցաւ իր զաւակներուն հոգը տանիլ, երիտասարդ հասակին մէջ մեռնելով։

Այն տաեն Երեմիայի երկաթէ ձեռքը չի զադրեցաւ անխնայ իր զաւակներուն վրայ ճնշելէ։ Զրկուած մայրական ամէն անոյշ զգուանքներէն, անծանօթ անոր խանդաղատանքին, քնքշասիրտ ու գթառատ փայփայանքներուն, անոնք մեծցան զինուորական անգութ բազուկէն ճնշուած, որ հնազանդութենէ, անպայման հպատակութենէ դուրս ոչինչ չէր ճանչնար։

Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել ազգային դաստիարակութեան բացարձակ անխնամութիւնը: Երեմիա Արծրունի թէեւ ջերմեռանդ հայ մըն էր և քաջ ծանօթ էր մանաւանդ գրաբար լեզուին, բայց իր զաւակներուն մայրենի լեզուի ու ազգային դաստիարակութեան սատացումին համար ոչ մէկ ջանք չի գործադրեց Այն բոլոր հայ ատեանաւորներուն պէս, որոնց համար կեանքի միակ արժանաւորութիւնը պետական ծառայութիւնն է, Երեմիա Արծրունի փափագեցաւ, որ իր զաւակները լաւ ռուսերէն սորվին, ըլլան լաւ ռուսեր ըլլան, ռուսանան իրեց գաղափարներով, ձգտումներով, զգացումներով —անշուշտ կրօնքէն զատ— որպէս զի կարելի եղածին չափ բարձր պետական ծառայութիւն յաջողին ձեռք բերել։

Ակնյայտ է թէ այս տեսակ պայմաններու մէջ ի՞նչ կրնար ըլլալ փոքրիկ Արծրունիներու դաստիարակութիւնը։ Օտար երկինքի տակ ծնած, ապրելով շրջանի մը մէջ, որ գրեթէ ոչ մէկ կապ չունէր հայութեան հետ, անոնք մեծցան օտար դաստիարակչուհիներու ձեռքով, օտարազգի ուսուցիչներու և բարեկամներու խումբով մը շրջապատուած։ Ընտանիքին պաշտօնական լեզուն ֆրանսերէնն էր, և Գրիգոր Արծրունիի պզտիկութեան նամակները ամբողջովին ֆրանսերէն գրուած են։ Այնպէս որ Գրիգոր իր պատանեկութեան առաջին տարիներուն՝ կատարեալ օտարացած մըն էր, և նոյնիսկ կը ծաղրէր հայերէնը հայերէն լրագիրը, հայ ազգը, հայ գրքերը։ Նայելով այս շրջանի Գրիգորին, ո՞վ պիտի համարձակէր երեւակայել թէ նոյն այդ անձը, օր մը հրապարակ պիտի գար ազգային ամենամեծ ու ամենահզօր հոսանքը ստեղծելու, 27 տարի շարունակաբար մայրենի լեզուի ու ազգային վերածնութեան յքուած, արհամարհուած դատը պաշտպանելու։

Բայց մեծ հոգիներու մէջ ճիշտ այդ պարագաներն են որ հզօր ու անդիմադրելի հակազդեցութիւն մը կը ծնին, և Գրիգոր Արծրունին կազմելու, կազապարելու, դարբնելու համար այդ պարագաներն էին, որոնք գուցէ ամենէն աւելի անհրաժեշտ էին իրեն։

* * *

Այո՛, Երեմիա Արծրունի անպատականի իր խստամբեր կեանքով ըսպարտացի հայր մըն էր իր զաւակներուն համար, աւելի բարեկամ քան թէ հայր, որ երբեք առիթ չէր տար կարծելու թէ հայրական սէրը կրնայ ո և է կերպով շեղիլ նամակներու մէջ անոնց տուած խիստ պատուէրներէն. «Ցղամարդը, կը գրէր զինուորական ծառայութեան գացած իր դժգոհ որդիներուն, տղամարդը պիտի ամրապնդվի աշխատանքների, զրկանքների և հոգսերի մէջ։ Փնքշացած տղամարդը իմ աչքում կնոջից էլ վատ է»։

Այսպէս կը վերաբերէր Երեմիա Ար-

ւով եւ միանգամայն յուզուած շեշտերով․ ծանրացաւ մասնաւորապէս օրուան «մեծ» պահանջին վրայ եւ յանդիմանեց անտարբեր-չէզոքներ, որոնք հայ յեղափոխական կուսակցութեանց անմիութիւնը իբր փաստ բռնած են եւ կուզեն խնուլքելինք արդարացնել․ ու կենդանի փաստերով ցուցուց թէ հայ յեղափոխականներ, ը ինչ որ մը իրարմէ զատուած չեն, —խօսքը երկրին մէջ գործողներու մասին էր—անոնք միշտ միացած են, այսօր Հայաստանի մէջ «կուսակցութիւն» չկայ, այլ կայ միայն մէկ բան-այն է, ուժ ուժի տուած կռուիլ Թուրք բռնակալութեան դէմ, անոր համար տարբերութիւն չըներ ըլլայ Հնչակեան ըլլայ դրօշակեան, շալկեց զէնք, մտաւ երկիր եւ գործեց հայ ազատագրութեան մեծ գործին համար, անիկայ երկրի յեղափոխականին եղբայրն է. երկրի յեղափոխականը իրեն նշանաբան ընտրած է «կամ ապրիլ պատւով եւ կամ մեռնիլ պատուով», ով որ այս նշանաբանը չունի երկրին մէջ, անիկայ յեղափոխական չէ։

Ատենախօսը խօսելով ներկայ Ռուս և Ճարոնական պատերազմի մասին ըսաւ որ —Ճարոնացիները ամէն ճիգ ու ջանք ի գործ կը դնեն, յաղթող հանդիսանալ. ճարոնցի կին մը իր 50 տոլարի —250 ֆրանքի— ունեցած հագուստները կը վաճառէ—որը իրեն ամբողջ հարստութիւնը էր— և կը ղրկէ ճարոնական դեսպանի մը որը յատկացնէ պատերազմի ծախքերուն—կա՞յ արդեօք հայ կին մը որ կարենայ նոյն բանը ընել, դժբաղդաբար ոչ, եթէ ճարոնցի կինը իր ունեցած 50 տոլարի ամբողջ հարստութիւնը կը զոհէ պատերազմի ծախքերուն, հապա որքա՞ն պարտաւոր է ընել հայ կինը. Ճարոն այսօր ազատ կառավարութիւն մըն է իսկ հայը բռնութեան տակ ճնշուած ազգ մը, թող որ հայ կիները և մայրերը հետեւին ճարոնցի կնոջ, այդ սիրուն օրինակին։

Երգէ ետք երբ բեմ հրաւիրուեցաւ երկրորդ ատենախօսը Պ. Արամ-Աշոտ. յարգելի ատենախօսը գրեթէ ժամու մը չափ բոլոր ժողովուրդը մագնիսացած պահեց, ուղղելով անոնց հայրենասիրական խօսքեր, խօսեցաւ յեղափոխական շարժման և Թուրք կառավարութեան բռնած ընթացքին մասին և յարեց ըսելով. «Պարոնը կուգայ, չենք գիտեր թէ ինչ անակնկալներ գուցէ կը բերէ իր հետ. սակայն յամենայն դէպս յայտնի է, որ Եըլտըզի կարմիր Սուլթանը ամէն միջոց ի գործ պիտի դնէ իր հայաջինջ քաղաքականութիւնը յառաջ տանելու համար, անիկայ որոշած է Սասունը բնաջնջել և խեղդել յեղ. ձայները՝ ասոր հանդէպ ի՞նչ դեր պիտի բռնենք մենք արտասահմանի —մասնաւորապէս Ամերիկայի— հայերս. պիտի թո՞ղունք որ հայութեան պարծանք եղող այդ արի լեռնականները մեն-մինակ կոտորուին սուրին ու կրակին առջեւ. եթէ մենք պիտի չլսենք անոնց ձայները և պիտի չօգնենք, ուրեմն մենք պատմութեան և մեր խղճին առջեւ կարժանանանք «ոճրագործ» տիտղոսին», ատենախօսը ցաւ յայտնեց որ այս մահացունց րոպէին փոխանակ ամբողջ ոյժերը կեդրոնացնելու ուղղակի գործին վայրը —կարգ մը կեղծ ու չարալեզու յեղափոխականներ— սօցիալիստական խնդիրներ կը յարուցանեն, ու այդպէսով կը ջլատեն յեղ. ուժերը. կենդանի փաստերով ցոյց տուաւ թէ բոլորովին սխալ և ժամավաճառութիւն է այժմ այդ խնդիրներով զբաղիլ, քանի որ Հայաստանի մէջ արիւնը անընդհատ կը հոսի. կոչում ըրաւ որ ամէն հայ իր ուժը դարձընէ ուղղակի երկրի յեղ. գործը և ըսաւ «Հայեր ժամանակը շատ սուղ է, ամրապնդինք մեր ջանքերը. տնտնալու և վհատելու ժամանակը չէ. այժմ մեծ ուժ հարկաւոր է երբ հրացանի պայթիւններ մեր ականջին հասնին, այն ատեն զուր է ամէն ջանք, քանի ժամանակ կայ մէկդի նետենք կուսակցական խնդիր եւայլն և ջանանք օգնութեան հասնիլ մեր Հայաստանցի եղբայրներուն որպէս զի անոնք կարող ըլլան պատւով դիմագրել գալիք փոթորիկներուն, և յաղթող հանդիսանալ»։ Ցիշեց Բասէնի վերջին փառաւոր կռիւները և Դաշնակցական ըմ. կերներու արիութիւնը ու վերջացուց իր ատենախօսութիւնը։

Յետոյ հարցումներ ուղղուեցան և որոնց մէկիկ-մէկիկ ու փաստացի կերպով պատասխան տուին ատենախօսները. «Կեցցէք տղերք» ռազմերգով ժողովը փակուեցաւ և ժողովուրդը խիստ գոհ ու չքնաղ տպաւորութեան տակ մեկնեցաւ։

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը վերջերս սկսած է «զարթնումի» նշաններ ցոյց տալ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան ձեռքով բացուած հանգանակութիւնները —ի նպաստ երկրի յեղ. գործին նախորդ տարիներու հետ բաղդատելով— այս տարի կրկնապատիկը կըլլայ. Մենք վստահ ենք թէ անիկայ քիչ ատենէն իր վրայ դրած բոլոր յոյսերը պիտի ջանայ իրագործել։

* * *

Հին Հնչակեաններու վերջերս հրապարակ նետած Պլէֆին մասին մեր Պաթումի ընկեր Վահրիճ Տիգրանեան հետեւեալը կը գրէ․ «Դրածդ նամակի մէջ ուզած էիր ինձնից մի տեղեկութիւն, Ամերիկայի և Պուլկարիայի մէջ տարածուած այն լուրերի մասին, որոնք․ բաղդախնդիր Հնչակեանները տարածել են յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան. Ներկայ նամակս հաւատացնում քեզ որ դա բոլորովին հնարովի մի սուտ է, որ այդ պարոնները առանց խղճահարուելու տարածել են ժողովրդին մէջ Դաշնակցութեան ունեցած բարձր վարկը նսեմացնելու, մի հաւատաք այդ լուրերին, բոլորովին չինծու «Պլէֆներ»ին գրանք, իսկականը միայն նա է որ նրանք այդ լուրերը տարածողները, հէնց իրանք են իրար դէմ լարւում և իրարու վըրայ փարձում. իրանց ունեցած գազանական կրքերը։

[illegible] Պօյաճեան

—

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այժմ գիտէք որ Զատիկ է․ չեմ գիտեր, ինչո՞ւ ամենէն լուրջ մարդն ալ այս օրերուն մէջ կը ձգտի ուրախ ըլլալ և զւարճանալ. ես ալ իբրեւ մարդկային, մանաւանդ քրիստոնեայ մարդկութեան մէկ անդամը ըլլալով, հօտային բնազդներուն ենթարկուելով չեմ կրնար բացառութիւն կազմել և ուզած չուզած պիտի ուրախանամ և ինծի հետ միասին այս մեծ տօնին ուրախացնեմ շատերը, այսինքն անոնք, որոնք շատ կը սիրեմ։

Ուրախացնելու համար այս տօնին պէտք է նուէրներ բաշխել, և որովհետեւ զատկուան յարմար նուէրն է «կարմիր» ներկուած հաւկիթը, ես ալ իմ ծանօթներուս հաւկիթ պիտի բաշխեմ։

Առաջին հաւկիթը պիտի նուիրեմ Ռուս կառավարութեան, յանձին Բլէվէի․ որովհետեւ այդ կառավարութիւնը ազնուութիւնը ունեցաւ մեր եկեղեցիները թալլել՝ հաւկիթը փայլուն է. մէջը լեցուած են պիճ պիճ ճարոններ, որոնք Բլէվէին և ռուս կառավարութեան կոկորդին մէջ պիտի թխմուին, նուէրս կըլլած ատեն, և ետ պիտի փսխեցնել տան ամէն մանր ժողովուրդներու իրաւունքները, զորս սովորական օրերու մէջ, պարզ հաւկիթներու նման, կըլլեց ռուս կառավարութիւնը։

Երկու հիլլէ հաւկիթներ, բայց շատ սիրուն ներկուած, կը նուիրեմ Հնչակեան երկու հատուածներուն, որ ուզածնուն չափ իրար զարնեն ու հաւկիթներուն ոչ մէկ փուշ չը հանի ... մինչեւ որ........

ծրունի իր որդիներուն. հօր և զաւկի մէջ չի կար սերտ մտերմութիւն, սրտակցութիւն, սրտբացութիւն։

Բայց որքան խիստ ու անողոք էր ընտանեկան բռնակալութիւնը, այնքան անդուլ ու հզօր եղաւ նաեւ հակազդեցութիւնը։

Հազիւ թէ այդ միօրինակ ու ճնշիչ մթնոլորտէն հեռացած էր, նախ Մոսկուա-Բեթերպուրկի և յետոյ Հայտըլպէրկի մէջ ուսանողական շրջանը բոլորելու համար, երբ ազատ ու ինքնիշխան կեանքի վայելքը յեղաշրջեց իր մանկութեան տարիներուն բոլոր նախապաշարումները, միեւնոյն ատեն զգացնելով բոլոր յետադիմականութիւնը, ծխուածութիւնը, անտանելիութիւնը իր ապրած ընտանեկան յարկին։

Գրիգոր Արծրունիի մէջ այս ինքնիշխան ու ազատամիտ անձը կազմելու համար 1860-65 թուականը ամենայարմար շրջանն էր, մտքի ազատագրութեան մեծ շրջաններէն մին՝ որուն մասին ակնարկ մը նետեցինք արդէն այս ուսումնասիրութեան բակերը․ Այդ շրջանը երկու հակոտնէ սերունդ արտադրեց, որոնց մին տեսլապաշտներն էին, իսկ միւսը՝ իրապաշտները. Անհաշտ պայքարը շուտով սկսաւ այդ երկու տարրերուն մէջ, ծնունդ տալով գրական ամենաբուռն բոշխի, ի. Թուրգէնեվ «Հայրեր ու Որդիներ» վէպը գրեց, ուր այդ երկու հակընդդէմ սերունդները կը ներկայացուէին. Հայրերը՝ հին սերունդը՝ սկսած էին չի հասկնալ որդիները՝ նոր սերունդը. Նորերը երապաշտ կը կոչէին ինքզինքնին. մտքի գործունէութեան մէջ ոչ թէ վերացական ձգտումներ կորոնէին, այլ հասարակաց օգուտը: Հայրերը աւանդական բարոյականին ու անհեթեթ նախապաշարումներու սարուկ հետեւողներ էին, որդիները՝ անձնական արժանիքի, անհատին ազատութեան ջերմ ախոյաններ եղան. գրական կրթութիւն պահանջեցին տղոց համար, հիմնուած գիտական սկզբունքներու վրայ. ընտանիքին համար՝ փոխադարձ սէրը իբր հիմ, հաւասարութիւնը, իրաւունքներու հաւասարութեան սկզբունքները իբր երջանկութեան անխուսափելի պայման: Մենք վերջէն աւելի երկար պիտի խօսինք երկու ուղղութեանց գրականութեան մէջ կատարած դերին վրայ. Առ այժմ ջանացինք միայն հոսանքները բնորոշել:

Ազատագրութեան այս հոսանքը իր ամենէն աւելի պոռթկումին մէջ էր, երբ Գրիգոր Արծրունի Գերմանիա անցաւ, և բնական էր որ յեղաշրջումը անմիջական ու անհուելի ըլլար. Բնականէն օժտուած, ընդունակ մարդու սլացիկ խոյանքով նետուեցաւ եւրոպական թարմ մտքերու ովկիանին մէջ, ուխտեց իր բոլոր ուժերը, բոլոր կարողութիւնները նուիրել ժողովրդին, իր պաշտամունքի ու հիացման միակ առարկային, ու ինչ որ ամենէն յատկանշականն է, բացարձակապէս հայ ժողովրդին, իր ուսանողութեան երկրորդ տարիէն իսկ մայրենի լեզուի և ազգային ինքնուրոյնութեան ամենաջերմ պաշտպան հանդիսանալով։

Ահա հայ ընտանիքի մասին իր մէկ քանի տողերը, որոնք զարմանալիօրէն կը բնորոշեն Արծրունիի յեղաշրջումը, գրուած «Մեղու» հանդէսին մէջ, ուսանողութեան մեկնելէն տարի մը ետքը.

«Մեր անային կրթութեան մէջ կայ մի ուրիշ անպիտան կողմ էլ. Երեխերք մոռանում են իրանց լեզուն, ուրեմն և զրկւում են իրանց զարգացման բնական միջոցից. կորցնում են սէրը դէպի իրանց ազգը և շատ անգամ էլ ատում են իրանց հայրենակիցները, եւ միեւնոյն ժամանակ ինչպէս հայրերը, նոյնպէս որդիները, չափազանց հպարտ են և ինքնահաւան, երեւի էնդուր որ չունին ո՛չ ազգ ո՛չ կրօն, ո՛չ լեզու, ո՛չ էլ առողջ միտք»։

Այս խօսքերը, երբ Արծրունիի գրչէն կելլեն, մեզի համար մասնաւոր նշանակութիւն ունին. ինքն իսկ մէկը չէ՞ր ընտանեկան այդ կրթութեան զոհերէն. ինքն իսկ «հպարտ ու ինքնահաւան» չէ՞ր երբեմն, ճիշտ այն պատճառով որ չունէր «ոչ ազգ, ոչ կրօն և ոչ լեզու»։ Ուրկի՞ց եղաւ այս անակնկալ ու բուռն յեղաշրջումը։ Այս հարցումին պատասխանելու համար մենք բարեբաղդաբար ոչ մէկ դժուարութիւն չի պիտի քաշենք, և յաջորդ թուին մէջ պիտի զետեղենք նոյնութեամբ Արծրունիի «Իմ խոստովանութիւնը» յօդուածը, տպուած «Մշակ»ի մէջ, ուր ան շատ հասկնալի միանգամայն կրթիչ դաս մը կուտայ նոյնիսկ դեռ այսօրուան մեր սերունդին։

Ծ.

(Շարունակելի)

Շատ մը հակիթներ, աշխարհիս ամեն տեղի թռչուններէն, նոյնիսկ բուի հակիթ մըն ալ կը նուիրեմ Միութենականներուն խնդրելով որ Վառնայի մէջ, կամ այլ ուր պատգամաւորական ժողով կազմեն, թէքնէ մը գնեն, այդ բազմատեսակ հակիթները իրար զարնելով կոտրտեն մէջերնուն նիւթը թէքնէին մէջ լեցնեն, լաւ մը իրար խառնեն, հապա կոկորդիլոսի հակիթի ողջ կեղեւ մը գտնեն, խառնուրդ նիւթը մէջը լեցնեն, կեղեւին բերանը գմռեն, վրան գրեն „Միութիւն“ և դնեն, Հ. Խ....ի տակը, որ թուխս նստելով պճլիկ, պճլիկ Միութենականներ մէջտեղ հանէ։

Հայ յեղափոխական Դաշնակցութեան հակիթ չեմ նուիրեր, այլ իրաւունք կուտամ Միութենականներուն թէքնէին և Հ. Խ... տակէն ելած ձագուկներուն հետ ուզածնուն պէս վարուին։

Պուլկարիոյ հայ հասարակութեան կը նուիրեմ մէկ հակիթ մը, վրան գրուած հայոց հոգեւորականութիւն, որուն մէջ տեղաւորուած են մեր հոգեւորականութեան տեսակներուն տիպարները իրենց հետեւողներով միասին— այսինքն Ներսէս եպիսկոպոս և Վահան վարդապետ, իւրայինովք հանդերձ...

Վառնայի նոր թաղական խորհրդին, մանաւանդ անոր երիտասարդ անդամներուն, կը նուիրեմ մէկ մէկ սագի հակիթ, խնդրելով վրանին թուխս չը նստիլ, ապագային մեզ նոր սագերու ազնուկէն ազատ պահելու համար։

Վերջերս հրաժարած թաղական խորհրդին, մանաւանդ պարոն Թովմասեանի և Սարգիս Գաբրիէլեանի կը նուիրեմ հնդկահաւի խոշոր հակիթ մը, որուն մէջ գրուած է իրենցմէ առաջ եղող թաղական խորհրդին հաշուեմատեանը, պատկերացնելով մեծ գաղթականութեան ժամանակին եղած խոշոր եկամուտները որուն հետքերը կորսուած են և փնտռողը ու գտնողը շատ պիտի զարմանայ....

Տօքթորներուն և տիշճիներուն ետ կը դարձնեմ իրենց ածած հակիթները որոնք մէջտեղ կելլան հիւանդները անդի աշխարհք և ակռաները կոտրտած պահերնուն։

Հայ ազգին կը նուիրեմ այժմս գոյութիւն չունեցող հսկայական թռչունի մը հակիթը վրան գրուած „ազատութիւն“ և խորհուրդ կուտամ՝ վրան թուխս նստիլ, աղէկ մը, մինչեւ ժամանակը գալը, տաքցնել ապա կոցահարել որ նոր Հայաստանը ժամանակին ողջ և առողջ ծնի։

Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ելեւմտից նախարար Պ. Պայաքով և արդարադատութեան նախարար Պ. Սթայքով քննական շրջագայութիւն մը կատարելով իշխանութեան մէջ, վերադարձեր են մայրաքաղաք։

— Վաճառականութեան և երկրագործական նախարարութեան տեղեկացուցեր են որ Պէլոկրատի բնակիչներէն միոյն տան տակը քարիւղ ոկսեր է ժայթքել, ինչպէս Բաթումի մէջ կըլլայ։ Նախարարութիւնը մասնագէտ պաշտօնեայ մը ղրկեր է քարիւղի որակը և քանակը հասկնալու համար։

— Տօք. Տանէֆ, նախկին նախարարապետը իր տիկնոջ հետ գացեր է Պուրկաս տիկին Գլազէնապէն ղրկուած 1000 րուպլին բաժնել Մակեդոնացի գաղթականներուն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Վիէնայի թերթերէն միոյն պաշտօնապէս յանձնարարուած է հերքել այն լուրը որով կիմացուէր թէ Սուլթանը մտադիր է էր զաւակներէն մէկը Մակեդոնիոյ փոխարքայ նշանակել։

— Թուրք կառավարութիւնը քանի մը փոփոխութիւններ մըտցնելով Պուլկար կառավարութեան պահանջներուն մէջ համաձայնած է կրկին բանակցութիւնները շարունակել համաձայնութեան մը յանգելու համար։

ՌՈՒՍԻԱ

Բեդերսպուրկէն կը հաղորդեն որ ներքին գործոց նախարարը Բլէվէ ամբողջ Ռուսիոյ նահանգապետներուն շրջաբերականներ ղրկած է, որով կը հրաւիրէ պատուիրել բոլոր իշխանութեանց օրէնքի համաձայն վարուիլ հրէաներուն հետ, եւ մինչեւ պատերազմին վերջանալը հրէաները չհալածեն իրենց բընակավայրերէն, մանաւանդ ըն տանիքաւորները, եթէ բնակելու արտօնութիւն իսկ չունենան։ Այս կարգադրութիւնը եղած է առջեւը առնելու այն բողոքներուն որ կը տեղան շարունակ նախարարութեան:

— Կառավարութեան պաշտօնական թերթը կը յայտարարէ որ պատերազմին պատճառով պետական ծախքերուն մէջ մօտ 135 միլիոն ռուպլիի խնայողութիւն մը պիտի ըլլայ։ Այս խնայողութեան մեծ մասը կը վերաբերի ծրագրուած երկաթուղային գիծերուն։

— Ֆիգարօի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցեր էր Թոլսթոյի հետ։ Թոլսթոյ կը համակրի եղեր ճաբոնցիներուն և ցաւը յայտնած է պատերազմի առթիւ։

— Հռոմի ռուս դեսպանը Իտալիոյ թագաւորին յայտարարած է թէ Ցարը ցաւ կը յայտնէ որ պատերազմի ծագելուն պատճառով չը պիտի կարենայ Իտալիա այցելել։

— Բարիզի „Լ՚Աքսիօն“ թերթը կը տեղեկանայ որ Լեհ յեղափոխականները մտադրած են ապրիլ 15ին Վարսաւիայի մէջ գըտնուող բոլոր ռուսերը ջարդել։

ՌՈՒՍ—ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Շանքայէն Լօնտօն կը հաղորդեն որ ճաբոնացիները յառաջ կը խաղան երեք մեծ զօրաբանակներով. առաջինը Նիւչվանգ-Կուան գիծով, դէպի Վլատիվօստոկ. Տակոշանիքով եղրին մօտ 100000 ճաբոնացիներ, որոնք կերթան դէպի հիւսիս արեւմուտք, երկրորդ բանակը մօտ 40000 հոգի իջեր է հիւսիս արեւմտեան Քորէա կուղղուի դէպի Եալու գետը, երրորդ զօրաբանակը Քորէայի հիւսիւսային կողմէն դէպի արեւմուտք։

— Բարիզեան թերթերուն Բեթերսպուրկէն եկած հեռագիրները կը հաղորդեն թէ ճաբոնացիները կը պատրաստուին մեծ ուժով յարձակիլ Բորթ-Արթուրին վրայ զայն շրջապատելու դիտաւորութեամբ։

— „Տէյլի Քրօն.“ թերթը կը հաղորդէ որ ճաբոնական 13 զօրաբաժիններէն 6ը, որ երկու զօրաբանակ կը կազմեն արդէն Քորէա կը գտնուին մէկը կը գտնուի Անջու, իսկ միւսները կը յառաջանան դէպի Լեաօնտէն։

— Ճաբոնացիներ արդէն Մանջուրիոյ սահմանը անցեր են, Եալու գետի քովէն։ Մեծ ճակատամարտներ կսպասուին։

— Ռուսերը կը պատրաստուին տինամիթով օդը հանել այն նաւերը զոր ճաբոնացիները ընկըղմեցուցին Բորթ-Արթուրի նաւահանգստի մուտքին մէջ։

— 24 Մարտին Թօքիօէն կը հեռագրեն որ կայսեր նեկայութեան նախարարները ու զինուորական և ծովային վարչութեանց բարձր պաշտօնեաները և պետական նախկին պաշտօնեաներ խորհրդակցութիւն մը ունեցեր են, որուն միջոցին կարդացուեր են ամիրալ Թօկօի տեղեկագիրները և քննութեան ենթարկեր նաւատորմիղին գործողութիւնները։

ՍՐԱՀ ՍԱԷՏԻՆԷՆԻԿ

«Նատէժտա» հայ դերասանական խումբս վաղը՝ գիշեր պիտի ներկայացնէ իր Ա. ներկայացումը Տ. Վ. Պապաեանի առաջնորդութեամբ.

1. Մարթա Վիլա
բարոյալից թատերգ. 1 յառաջաբանով եւ 3 արար. յառաջաբանէն վերջ «18 տարի կանցնի».
Երգ եւ պարք
Օրք. Ռեբէկայի եւ Օլկայի կողմէ
3. Պարք վէնէաիկեան
ամբողջ խմբի կողմէ
4. Հովիւք եւ Հովուուհի
Տրք. Պապաեան, Ցակոբեան եւ օր. Վեհանուշի կողմէ
5. Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը կատակերգ. Հաճի Ցակոբի եւ ամբողջ խմբի կողմէ

Երկուշաբթի
«Անբարոյ. Մայրը»
պատմական ողբերգ. 3 արար
Երգ եւ պարք եւ զաւեշտ մը

Երեքշաբթի
«Նո[illegible]ը տասնամեայ կեանքը»
երգ, պարք եւ զաւեշտ մը

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Ամէն կողմէ ընկերական բազմաթիւ շրջանակներէ մեզ անհատնում հասցէներ կը ղրկուին, որ անոնց թերթ ղրկենք։ Մենք այստեղ ստիպուած ենք ըսել, որ „Շարժում“ չի հրատարակուիր կուսակցական օժանդակութեամբ, այլ անոր հրատարակումը մենք ապահոված ենք մեր սեփական միջոցներով և ծանր զոհողութիւններ յանձն առնելով, ուստի ի վիճակի չենք ձրի թերթ ուղարկել։

Այս առթիւ ընդհանրապէս ներէն դիտել կուտանք թէ „Շարժում“ի բաժանորդագրութիւնը ԿԱՆԽԻԿ է և իր հասցէին հետ բաժնեգինն ալ չը ղրկողներուն դիմումները ինկատի չեն առնուիր։

Նոյնպէս մեզ կը ղրկուին այս ու այն կողմէ ազդեր և յայտարարութիւններ առանց ստակի՝ Չեն ընդունուիր ձրի կատարուելիք այդպիսի դիմումներ։

„Շարժում“ը ձեռքէ կը ծախուի „Բաբկէն-Սիւնի“ ընթերցարանին մէջ։

Է. ԱԿՆՈՒՆԻ
«ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՎԷՐՔԵՐ»
Գին 3 ֆր. 20 սթ.
Գնելու համար դիմել Վառնա Բաբկէն Սիւնի ընթերցարանին վարչութեան։ Ճանապարհածախսը գնողին վրայ է։ Դրամը կանխիկ վճարելի։—

Отговорникъ
Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность“ Варна